

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน, ประเทศไทย

Factors affecting the successful operation of the extension and development for standards production of Pradu Hang Dam Chiang Mai chicken of business project of farmers in upper Northern region, Thailand

ภาณุพันธ์ุ ประภาติกุล^{1*} และ วุฒิชัย คำดี²

Panuphan Prapatigul^{1*} and Wuttichai Khamdee²

¹ สาขาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

¹ Division of Agricultural Extension and Rural Development, Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

² สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 จ.เชียงใหม่ 50300

² The Fifth Regional Livestock Office, Chiang Mai 50300

บทคัดย่อ : การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน จำนวน 200 ราย คำนวณโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์โลจิสติก ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาย อายุเฉลี่ย 46.50 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เฉลี่ย 4.55 ปี มีรายได้จากการเลี้ยงไก่เฉลี่ยปีละ 67,628.30 บาท โดยจะจำหน่ายในระยะเวลาไก่รุ่นแบบซิ่งตามน้ำหนัก ราคาเฉลี่ย 101.33 บาท/กิโลกรัม ในปี พ.ศ.2562 เกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เฉลี่ย 439.70 ตัว เลี้ยงแบบกึ่งซิ่งกึ่งปล่อยอิสระโดยใช้อาหารสัตว์สำเร็จรูปเป็นหลักและทำวัคซีนสม่ำเสมอ ทั้งนี้บุตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงไก่ต่อรุ่นพ่อแม่ อย่างไรก็ตามเกษตรกรประสบปัญหาพื้นที่โรงเรือนคับแคบ การไม่มีพ่อแม่พันธุ์ที่ดี และไม่มีเงินทุนหมุนเวียน โดยเกษตรกรต้องการให้มีการกำหนดราคาจำหน่ายที่แน่นอน มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ และการส่งเสริมช่องทางการตลาด ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้และการปฏิบัติในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ถูกต้องอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะวิธีการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่และความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของเกษตรกรมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความสำเร็จ; ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่; ภาคเหนือตอนบน

ABSTRACT: The main objective of this research was to study factors affecting the successful operation of the extension and development for standards production of Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken of business project of farmers in Upper Northern Region. The sample group was 200 farmers that participate in the project from Chiang Mai, Lamphun, Lampang, and Mae Hong Son provinces. In this research, calculated by Taro Yamane formula at the acceptable sampling error at 0.05. An interview schedule was used to collect data. Logistic analysis was used to test the hypothesis. The results showed that most of the farmers were male with an average age of 46.50 years in the 6th grade of education, had 4.55 years of experience in raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken and the average income from chicken farming was 67,628.30 baht/year. The chicken will be sold by weight scale at an average of

* Corresponding author: panuphan69@gmail.com

Received: date; April 30, 2021 Accepted: date; August 10, 2021 Published: date; March 7, 2022

101.33 baht/kilogram. In 2019, an average of 439.70 of Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken was raised in semi-intensive system by using commercial feed and vaccinate regularly. Most of the farmer families tend to inherit the profession of raising chickens. However, farmers faced the problem of a small chicken house, lack of breeder, and no capital. The farmers want to have a fixed price for selling, have low-interest sources of funds, and promote marketing. The farmers had the knowledge and ways of raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken at a high level. Furthermore, it found that the method of raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken and the sustainability of the farmer's occupation affected the success of the project statistically significant at the 0.05 level and 0.01 level, respectively.

Keywords: successful; Pradu Hang Dam Chiang Mai chicken; upper Northern region

บทนำ

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรมีเป้าหมายหลักเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคจะจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริมซึ่งจะเน้นจำหน่ายในตลาดชุมชนเท่านั้น แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า ไก่พื้นเมืองได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากขึ้น เนื่องจากเนื้อไก่พื้นเมืองมีรสชาติและความเหนียวที่เป็นเอกลักษณ์ เนื้อมีไขมันน้อย เนื้อแน่น และไม่ยุ่ย (อังคณาภรณ์ และคณะ, 2556) จนทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด แต่เนื่องจากไก่พื้นเมืองมีการเจริญเติบโตที่ช้ากว่าไก่เนื้อจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลทำให้เนื้อไก่พื้นเมืองมีราคาแพงกว่าเนื้อไก่ทั่วไป (Jaturasitha et al. , 2008) ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ที่กรมปศุสัตว์โดยศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 (อำนาจ และคณะ, 2552) ทำให้มีสมรรถภาพการเจริญเติบโตที่ดีกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไปและสามารถเลี้ยงในระบบฟาร์มเชิงการค้าได้ (เจนรงค์ และคณะ, 2558) ดังนั้น สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 จึงร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์ 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน จึงจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าขึ้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ให้ได้มาตรฐาน การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและเป็นที่ต้องการของตลาด ผลลัพธ์สูงสุดของการดำเนินโครงการ คือ การทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ในปี พ.ศ. 2559 จำนวน 200 ราย และพ.ศ. 2561 จำนวน 200 ราย รวมทั้งสิ้น 400 ราย โดยเกษตรกรจะได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ จำนวนรวม 5,400 ตัว ควบคู่กับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่มีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันโครงการดังกล่าวได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยมีผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและสำเร็จลุล่วงตามที่ได้กำหนดไว้ (สำนักงานปศุสัตว์เขต 5, 2562)

ดังนั้นปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลทำให้การดำเนินโครงการฯ สำเร็จจึงเป็นคำถามที่ผู้วิจัยสนใจที่แสวงหาคำตอบ ซึ่งคำตอบที่ได้จากการศึกษาในประเด็นข้างต้นสามารถตอบคำถามให้กับนักวิจัย นักวิชาการ นักส่งเสริม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่งในการดำเนินโครงการ (Best Practice) และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญให้กับโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงกันให้สามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าในพื้นที่ 4 จังหวัดฯ ละ 100 ราย รวมจำนวนทั้งหมด 400 ราย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 (สิน, 2554) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ราย โดยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับสลากรายชื่อแบบไม่ใส่คืน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่บางประการ ตอนที่ 3 ความรู้และการปฏิบัติในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการของกรมปศุสัตว์ (การปฏิบัติทางการเกษตรที่สำคัญสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระ) และตอนที่ 4 การมีรายได้เพิ่มขึ้นภายหลังจาก

การเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร โดยมีการหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์โดยใช้การทดสอบ Kuder-Richardson 20 (KR20) ซึ่งค่า KR20 ควรจะมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปจะถือว่าเครื่องมือวิจัยนั้นมีค่าความเชื่อมั่นที่ใช้ได้ (ชไมพร, 2555) โดยแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีค่า KR20 เท่ากับ 0.93 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เช่น ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) และ 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยผู้วิจัยนำผลลัพธ์สูงสุดของการดำเนินโครงการมาเป็นตัวแปรตาม คือ การเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่มีลักษณะไม่ต่อเนื่องแบบทวิลักษณ์ คือ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นได้เพียง 2 เหตุการณ์ จึงกำหนดเป็นตัวแปรหุ่น 2 ค่า ดังนี้ มีค่าเป็น 1 เมื่อเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังจากการเข้าร่วมโครงการ และมีค่าเป็น 0 เมื่อเกษตรกรมีรายได้เท่าเดิมหรือลดลงหลังจากการเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำวิธีการวิเคราะห์โลจิสติกแบบทวิ (Binary logistic regression) มาใช้ ซึ่งเหมาะกับแบบจำลองที่มีค่าตัวแปรตามไม่ต่อเนื่อง โดยเขียนในรูปแบบสมการได้ ดังนี้

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 \text{Male} + \beta_2 \text{Exp} + \beta_3 \text{Price} + \beta_4 \text{Area} + \beta_5 \text{Coop} + \beta_6 \text{GFM} + \beta_7 \text{Knowledge} + \beta_8 \text{Practice} + \beta_9 \text{Sustainability}$$

ทั้งนี้ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยจะประกอบด้วยตัวแปรตาม คือ การเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ โดยที่ $Y_i = 1$ เมื่อรายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ และ $Y_i = 0$ เมื่อรายได้ของเกษตรกรเท่าเดิมหรือลดลงหลังจากเข้าร่วมโครงการ และตัวแปรอิสระ ได้แก่

Male คือ ตัวแปรหุ่นเพศของเกษตรกร โดยที่ เพศชาย = 1 และเพศหญิง = 0

Exp คือ ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (ปี)

Price คือ ราคาจำหน่ายไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (บาทต่อกิโลกรัม)

Area คือ ขนาดพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (ไร่)

Coop คือ ตัวแปรหุ่นลักษณะวิธีการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ โดยที่การเลี้ยงลักษณะแบบขังแล้ว = 1 และการเลี้ยงลักษณะอื่น (แบบปล่อยหรือแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย) = 0

GFM คือ ตัวแปรหุ่นการผ่านการรับรองฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (Good Farming Management) โดยที่ผ่านการรับรอง = 1 และไม่ผ่านการรับรอง = 0

Knowledge คือ ระดับความรู้ในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย

Practice คือ ระดับการปฏิบัติในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย

Sustainability คือ ตัวแปรหุ่นความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งในที่นี้หมายถึง การมีทายาทสืบทอดอาชีพ โดยที่ถ้าเกษตรกรมีทายาทสืบทอด = 1 และถ้าเกษตรกรไม่มีทายาทสืบทอด = 0

ผลการศึกษาและวิจารณ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้า

ด้านสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 55.00) อายุเฉลี่ย 46.50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 29.50) และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เฉลี่ย 4.55 ปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ (ร้อยละ 87.00) และไม่มีหนี้สินค้าง (ร้อยละ 94.50) ทั้งนี้เกษตรกรจะมีรายได้จากการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เฉลี่ยปีละ 67,628.30 บาท โดยจะจำหน่ายไก่ประดู่

ทางค้าเชิงใหม่ในระยะไถ่ (อายุ 4 เดือน) มากที่สุด (ร้อยละ 93.00) ปริมาณที่จำหน่ายต่อครั้งโดยเฉลี่ย 161.47 ตัว และใช้วิธีจำหน่ายแบบซั้งตามน้ำหนัก (ร้อยละ 85.00) โดยเกษตรกรจะได้รับราคาจำหน่ายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 101.33 บาท ทั้งนี้เกษตรกรจะมีค่าใช้จ่ายรวมในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่เฉลี่ยต่อปี 31,167.30 บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายในด้านอาหารสัตว์มากที่สุดซึ่งเฉลี่ยต่อปี 14,043.00 บาท ในปี พ.ศ.2562 เกษตรกรส่วนใหญ่จะได้รับการอบรมในด้านมาตรฐานการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระและด้านการเลี้ยงที่เหมาะสม (GFM) จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดในพื้นที่ (ร้อยละ 89.50) นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่มีการพบปะพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ มากที่สุด (ร้อยละ 95.00) เฉลี่ยต่อเดือน 2.42 ครั้ง รองลงมาคือ การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ (ร้อยละ 89.00) เฉลี่ยต่อเดือน 1.84 ครั้ง ตามลำดับ

2. สภาพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่บางประการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่เพื่อการค้า

ด้านสภาพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่บางประการของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่จำนวนเฉลี่ย 439.70 ตัว โดยใช้พื้นที่เฉลี่ย 2.27 ไร่ ไร่ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีลักษณะวิธีการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยอิสระ (ร้อยละ 73.00) โดยจะขังไว้ในเล้าหรือคอกตอนกลางคืนและปล่อยอิสระในช่วงกลางวัน ทั้งนี้เกษตรกรจะมีพื้นที่ทุ่งหญ้าสำหรับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่แบบปล่อยอิสระเฉลี่ย 1.24 ไร่ ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระและด้านการเลี้ยงที่เหมาะสม (GFM) นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรทั้งหมดเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่โดยใช้อาหารสัตว์สำเร็จรูปเป็นหลัก (ร้อยละ 100.00) มีการทำวัคซีนป้องกันโรคอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะวัคซีนโรคนิวคาสเซิล (แบบหยอดจมูกหรือตา) ซึ่งเกษตรกรจะซื้อวัคซีนจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยประสบปัญหาโรคระบาดในไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ (ร้อยละ 73.00) และเกษตรกรจะทำการฝังหรือเผาพื้นที่หากพบว่าไก่ตายภายในฟาร์มของตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ที่มีลักษณะดีไว้ใช้สำหรับขยายพันธุ์ภายในฟาร์มเอง (ร้อยละ 97.00)

นอกจากนี้ยังพบว่า บุตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ต่อจากเกษตรกรรุ่นพ่อแม่ (ร้อยละ 78.00) โดยให้เหตุผลว่าอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ถือเป็นอาชีพที่มั่นคง และผลิตภัณฑ์จากไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ต่าง ๆ ยังคงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคจำนวนมาก

สำหรับประเด็นปัญหาในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่โรงเรือน (คอกหรือเล้า) คับแคบ (ร้อยละ 17.00) รองลงมา ได้แก่ การไม่มีพ่อแม่พันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ที่ดี (ร้อยละ 12.50) และไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ (ร้อยละ 11.00) ตามลำดับ สำหรับประเด็นความต้องการ พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีการกำหนดราคาจำหน่ายไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาการถูกกดราคาซื้อจากพ่อค้าคนกลาง (ร้อยละ 23.50) และมีความต้องการให้ภาครัฐจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 18.00) ตลอดจนการส่งเสริมช่องทางการตลาดให้มีความหลากหลายมากขึ้น (ร้อยละ 10.00) ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้ถึงมือผู้บริโภคมากขึ้น

3. ความรู้และการปฏิบัติในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ที่ต้องตามหลักวิชาการ กรมปศุสัตว์ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่เพื่อการค้า โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ที่ต้องตามหลักวิชาการของเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในระดับมาก (คะแนน 14.00 – 19.00 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 90.00 และมีความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนน 7.00 – 13.00 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 10.00 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามในแต่ละข้อได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 80.00 ยกเว้นข้อคำถามดังต่อไปนี้ที่เกษตรกรตอบผิดมากกว่าร้อยละ 20.00 จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ (1) การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่จำเป็นต้องให้อาหารเสริมและวิตามิน ตอบผิดร้อยละ 51.00 (2) อาหารผสมสำหรับลูกไก่ระยะ 0 – 6 สัปดาห์ต้องมีโปรตีน 18% ตอบผิดร้อยละ 44.50 (3) อาหารผสมสำหรับไก่รุ่น 7 – 16 สัปดาห์ ต้องมีโปรตีน 14% ตอบผิดร้อยละ 42.50 (4) การทำวัคซีนในไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่จำเป็นต้องทำในขณะที่ไก่มีสุขภาพสมบูรณ์เท่านั้น ตอบผิดร้อยละ 30.50 (5) การทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบติดต่อ และฝีดาษ เมื่อลูกไก่มีอายุ 1 – 7 วัน ตอบผิดร้อยละ 22.50 และ (6) การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่จำเป็นต้องถ่ายพยาธิ ตอบผิด ร้อยละ 22.00 ตามลำดับ (Table 1)

Table 1 Level of knowledge in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers

Knowledge in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers	Percentage of correct (%)	Percentage of wrong (%)
Chicken House Management		
1. The advantages of raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken meat are that has high protein, low cholesterol, and fat with the high demand in the market	100.00	-
2. To reduce the cost of raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken, there should be wide space and allow eating freely	97.00	3.00
3. The farmers have to change the water and clean water container for Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken to prevent the outbreak of disease	98.50	1.50
4. The farmers have to keep the Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken coop free from dampness and always dry	98.50	1.50
5. Not giving enough sunlight will decrease the percentage of Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken hen to lay eggs	97.50	2.50
6. Build the chicken coop in the standard and keep it clean is good sanitation	100.00	-
7. Documenting information in raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken makes it more efficient	100.00	-
Feed Management		
8. There should be 18% of protein in the mixed feed of chicken at age of 0-6 weeks	55.50	44.50
9. There should be 14% of protein in the mix feed of chicken at age of 7-16 weeks	57.50	42.50
10. The young chicken start to lay eggs at the age of 6-7 months in this case their food must change by adding more calcium and phosphorus	98.50	1.50
11. To raise Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken, it is necessary to provide supplements and vitamins	49.00	51.00
Disease Prevention Management		
12. The vaccination for Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken for the fully healthy chicken	69.50	30.50
13. The vaccination positions are intramuscular injections, injection under the skin, eye drops, nose drops and, wing	98.50	1.50
14. When the chicken is 1-7 days old, the vaccination to prevent Newcastle Disease, Bronchitis, and Smallpox are performed	77.50	22.50
15. When the Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken is 5 weeks old, the vaccination for Fowl Cholera, Gumboro, and Fowl Pox should perform	86.50	13.50
16. The vaccination can't be reused	84.50	15.50
17. To raise Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken, the chicken must be deworming	78.00	22.00
18. When the Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken the abnormal condition, the farmer should separate the chicken of the flock	96.00	4.00
19. When there is a death Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken without reason, the farmer can't consume it	89.00	11.00
The level of knowledge on raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken of the farmer (n=200)	Number (Farmer)	Percentage
Farmer with a low level of knowledge (score 0.00 - 6.00)	-	-
Farmer with a moderate level of knowledge (score 7.00 - 13.00)	20	10.00
Farmer with a high level of knowledge (score 14.00 - 19.00)	180	90.00

3.2 การปฏิบัติในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการกรมปศุสัตว์ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้า โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 84.0 รองลงมา ได้แก่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 10.50 และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 5.50 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในแต่ละข้อมากกว่าร้อยละ 80.00 ยกเว้นข้อคำถามดังต่อไปนี้ที่เกษตรกรมีการปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 80.00 จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ (1) การมีบ่อหรืออุปกรณ์สำหรับฆ่าเชื้อและมีรองเท้าสำหรับเปลี่ยนก่อนเข้าพื้นที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 62.50 (2) การมีป้ายเตือน “ห้ามเข้าก่อนได้รับอนุญาต” ที่ประตูทางเข้าพื้นที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 64.50 (3) การจดบันทึกข้อมูลบุคคลและยานพาหนะเข้าออกสถานที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 70.00 และ (4) การจดบันทึกข้อมูลการดูแลสุขภาพไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ เช่น จำนวนสัตว์เข้าเลี้ยงใหม่ ประวัติ การตรวจโรค จำนวนสัตว์ป่วย จำนวนสัตว์ตาย การใช้จ่าย การฉีดวัคซีน เป็นต้น มีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 75.00 ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการจดบันทึก เกษตรกรสามารถจดจำได้เนื่องจากปฏิบัติงานภายในฟาร์มทุกวัน อีกทั้งการจดบันทึกเป็นการเสียเวลาอย่างมาก สอดคล้องกับเบญจมาศ และนิวัฒน์ (2555) ที่พบว่า เกษตรกรไม่เคยมีการจดบันทึก โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาจึงไม่ได้บันทึกข้อมูลต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงไม่เห็นถึงความสำคัญของการจดบันทึกข้อมูลบุคคลและยานพาหนะเข้าออกสถานที่และการดูแลสุขภาพไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ภายในฟาร์มของตนเอง ทั้งที่เป็นข้อมูลที่สำคัญในการเฝ้าระวังและป้องกันการเกิดโรคระบาดภายในฟาร์มของตนเอง (Table 2)

Table 2 Level of Practice in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers

Practice in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers	Practice	
	Practice	Not Practice
	Number (Percentage)	Number (Percentage)
1. Pradu Hang Dam Chicken Rearing Area		
1.1 Enough area for the number of Pradu Hang Dam Chicken and able to control disease carrier animal	191 (95.50)	9 (4.50)
1.2 Having both built-up fence and natural fence such as ditch to prevent outsider and vehicles from entering the area of Pradu Hang Dam Chicken	181 (90.50)	19 (9.50)
1.3 Have warning sign “Do not enter before asking permission” at the entrance of Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	129 (64.50)	71 (35.50)
1.4 Have a pong or equipment for sterilization and shoes for changing before entering the area of Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	125 (62.50)	75 (37.50)
1.5 Have a rearing area for Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken separate from the living area	160 (80.00)	40 (20.00)
1.6 Have the area for the new Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken before putting them with the flock	162 (81.00)	38 (19.00)
1.7 Provide the area for sick Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken separate from the healthy chicken	172 (86.00)	28 (14.00)
1.8 Have trash bin lid	163 (81.50)	37 (18.50)
1.9 Have a suitable place to bury or burn Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken carcasses to control and prevent disease	166 (83.00)	34 (17.00)

Table 2 Level of Practice in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers

Practice in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers	Practice	
	Practice	Not Practice
	Number (Percentage)	Number (Percentage)
2. Management of Greenhouse, Coop, and Equipment		
2.1 Have proper cleaning of greenhouse, coop, and equipment used to raise Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	180 (90.00)	20 (10.00)
2.2 Have self-protection equipment for farmers such as masks, gloves, and shoes	167 (83.50)	33 (16.50)
3. Vehicles Management		
3.1 Prohibition of vehicles from outside entering the raising area of Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	173 (86.50)	27 (13.50)
4. Human Resources Management		
4.1 Prohibition the outsider from entering the raising area of Pradu Hang Dam Chicken with unnecessary reason	178 (89.00)	22 (11.00)
4.2 Prohibition sick people (flu, diarrhea, etc.) entering the raising area of Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	171 (85.50)	29 (14.50)
5. Health Management		
5.1 The new Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken source must be known and the poultry farm should be certified by that Livestock Development Department	188 (94.00)	12 (6.00)
5.2 The new Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken must be detent before joining the flock at least 7 days	200 (100.00)	0 (0.00)
5.3 Don't bring other types of animal into the area of raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	177 (88.50)	23 (11.50)
5.4 There is a method to prevent disease and increasing the immune system for Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	187 (93.50)	13 (6.50)
5.5 When discovering the sick of death Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken with the unknown cause, the farmer must notify the Livestock Development Department immediately	186 (93.00)	14 (7.00)
5.6 The buried or burned Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken carcass must follow the academic principle	177 (88.50)	23 (11.50)

Table 2 Level of Practice in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers

Practice in Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising of farmers	Practice	
	Practice	Not Practice
	Number (Percentage)	Number (Percentage)
6. Management of Food, Water, and Veterinary Medicine		
6.1 The food storage area must be clean, dry, not damp, prevent disease, and deterioration of animal food	181 (90.50)	19 (9.50)
6.2 The water use to raise Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken must be clean	179 (89.50)	21 (10.50)
6.3 Have enough amount of food and water containers or equipment	182 (91.00)	18 (9.00)
6.4 Have proper storage for vaccine and treatment for Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken	197 (98.50)	3 (1.50)
6.5 The drugs, vaccine, and product for Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken must be valid registration of veterinary drugs	197 (98.50)	3 (1.50)
6.6 The medicine must be used under the advice of a veterinarian or staff from the livestock Development Department	192 (96.00)	8 (4.00)
7. Data Management		
7.1 Have a record of health care for Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken such as number of new animals, disease detection history, number of sick animals, number of animal deaths, drug use, and vaccination etc.	150 (75.00)	50 (25.00)
7.2 Record personnel and vehicles in and out of the Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken raising area	140 (70.00)	60 (30.00)
The level of practice on raising Pradu Hang Dam Chiang Mai Chicken of the farmer (n=200)	Number (Farmer)	Percentage
Farmer with a low practice level (score: 0.00 - 9.00)	11	5.50
Farmer with a moderate practice level (score: 10.00 - 19.00)	21	10.50
Farmer with a high practice level (score: 20.00 - 28.00)	168	84.00

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้า

ความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนจะทำการวัดจากผลลัพธ์สูงสุดของการดำเนินโครงการฯ ซึ่งในที่นี้หมายถึง การเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ผลการวิเคราะห์โลจิสติกแบบทวิ (Binary logistic regression) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้า พบว่า ค่า Pseudo R² มีค่าเท่ากับ 0.7117 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 71.17 เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ลักษณะวิธีการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่แบบขังเล้า (Coop) และความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของเกษตรกร (Sustainability) มีอิทธิพลต่อโอกาสในการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และร้อยละ 0.01 ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า รายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกรที่

เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่มีลักษณะการเลี้ยงแบบขังแล้วต่ำกว่ารายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่แบบปล่อยหรือแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย และเกษตรกรที่มีทายาทสืบทอดอาชีพหรือมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่จะมีรายได้ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่มีทายาทสืบทอดอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ ซึ่งสะท้อนได้จากรายได้ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่มีลักษณะการเลี้ยงแบบขังแล้วโดยเฉลี่ยเท่ากับ 61,576.92 บาท ในขณะที่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่แบบปล่อยหรือแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยมีรายได้ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 65,267.09 บาท สำหรับเกษตรกรที่มีทายาทสืบทอดอาชีพหรือมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่จะมีรายได้ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 79,579.15 บาท ในขณะที่เกษตรกรที่ไม่มีทายาทสืบทอดอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่มีรายได้ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 4,244.24 บาท และเมื่อพิจารณาค่า Marginal effect ที่แสดงถึง ความน่าจะเป็นหรือโอกาสของการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ลักษณะการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่แบบขังแล้ว (Coop) และความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของเกษตรกร (Sustainability) มีผลต่อความน่าจะเป็นในการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90.0 และร้อยละ 99.0 ตามลำดับ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ในลักษณะแบบขังแล้วมีค่าความน่าจะเป็นหรือโอกาสในการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ลดลงร้อยละ 34.10 เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะการเลี้ยงแบบปล่อยหรือแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย และเกษตรกรผู้ที่มีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพมีค่าความน่าจะเป็นหรือโอกาสในการเพิ่มขึ้นของรายได้หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่าเกษตรกรผู้ที่ไม่มีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 92.92 โดยเปรียบเทียบ) (Table 3)

Table 3 The result of factors affecting of successful operation of the extension and developing for standards production of Pradu Hang Dam Chiang Mai chicken for business project

Variable	Coefficient	Standard Error	P-value	Marginal effect	Standard Error	P-value
Constant	-1.2136	7.3503	0.8689	-0.0897	0.5448	0.8693
Male	-0.2272	0.8895	0.7984	-0.0167	0.0648	0.7969
Exp	-0.0912	0.0809	0.2599	-0.0067	0.0064	0.2933
Price	-0.0418	0.0417	0.3161	-0.0031	0.0034	0.3620
Area	-0.0340	0.2007	0.8655	-0.0025	0.0154	0.8707
Coop	-2.3961**	1.0461	0.0220	-0.3410*	0.1927	0.0768
GFM	1.6500	1.0829	0.1276	0.1666	0.1503	0.2677
Knowledge	1.1108	1.3443	0.4086	0.0821	0.1030	0.4256
Practice	-0.3397	0.8043	0.6728	-0.0251	0.0597	0.6744
Sustainability	6.7523***	1.1891	0.0000	0.9292***	0.0456	0.0000
Pseudo R-squared				0.7117		
Log likelihood function				-25.8169		
Correct prediction				93.41%		

***, ** and * indicates statistically significant at 0.01, 0.05 and 0.10, respectively

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร อธิบายคือ การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่แบบขังแล้วสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรน้อยกว่าการเลี้ยงแบบปล่อยหรือแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย กล่าวคือ เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่มีลักษณะการเลี้ยงแบบขังแล้วจะมีรายได้ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 61,576.92 บาท ในขณะที่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่แบบปล่อยหรือแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยจะมีรายได้ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 65,267.09 บาท ซึ่งมากกว่า อาจเนื่องมาจากไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่เลี้ยงในลักษณะแบบนี้จะช่วยทำให้ไก่ลดความเครียดที่เกิดขึ้นจากการขังคอก

ตลอดเวลา ทั้งนี้ไม่มีโอกาสที่จะจิกกินหญ้า แมลง และหนอนที่เป็นประโยชน์ต่อตัวไก่เองซึ่งจะเป็นไปตามสัจจัตถ์ของสัตว์ที่ชอบคืบ
 เจี้ยวอาหารบนพื้นดิน แต่พื้นที่ที่จะใช้เลี้ยงไก่นั้นจะต้องมีความปลอดภัย มีรั้วล้อม และต้องมีพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนไก่ที่เลี้ยงด้วย ซึ่ง
 สอดคล้องกับการศึกษาของเจนรงค์ และคณะ (2558) ที่ศึกษาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เมื่อเลี้ยงในระบบ
 ชังคอกและปล่อยอิสระ ผลการศึกษาพบว่า ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เมื่อเลี้ยงแบบชังคอก แบบปล่อย
 อิสระในพื้นที่เฉลี่ย 5 ตร.ม./ตัว และแบบปล่อยอิสระในพื้นที่เฉลี่ย 1 ตร.ม./ตัว จะเท่ากับ 12.88 บาทต่อตัว 15.33 บาทต่อตัว และ
 32.76 บาทต่อตัว ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับการวิเคราะห์ศักยภาพของการผลิตไก่ประดู่หางดำ (ลำพล, 2561) ที่พบว่า การเลี้ยง
 ไก่ประดู่หางดำแบบปล่อยอิสระตามธรรมชาติได้รับผลตอบแทนสุทธิสูงกว่าการเลี้ยงแบบขุนเชิงพาณิชย์ (เลี้ยงขุนในโรงเรือนกึ่งปิด)

นอกจากนี้การที่เกษตรกรมีทายาทสืบทอดอาชีพหมายถึงการมีความแน่นอนและยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หาง
 ดำเชียงใหม่ จึงเป็นการสร้างโอกาสในการเพิ่มขึ้นของรายได้มากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีทายาทสืบทอดอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
 เชียงใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่าการมีทายาทสืบทอดอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการ
 ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้าของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนนั่นเอง อาจเนื่องมาจาก
 การที่ทายาทเกษตรกรได้เข้ามามีส่วนช่วยในการนำนวัตกรรมการเกษตรหรือสิ่งใหม่ ๆ มาปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงไก่แบบดั้งเดิมหรือ
 มีการพัฒนาต่อยอดในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอิริดา และคณะ (2562) อธิบายว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นผู้ที่มี
 ความสามารถด้านการเกษตรทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุได้ เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการ
 ผลิตและการตลาด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับด้นัยศักดิ์ และศิริพงศ์ (2563) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการระบบ
 ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ไก่พื้นเมืองจังหวัดระยอง ที่พบว่า ปัญหาสำคัญในการดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบ
 แปลงใหญ่ คือ การขาดทายาทสานต่ออาชีพและอายุของเกษตรกรซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของ
 โครงการฯ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการฯ โดยเฉพาะในขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่
 ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการนั้นได้ส่งผลทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในการเลี้ยงไก่
 ประดู่หางดำเชียงใหม่ของตนเองจนสามารถผ่านารับรองระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) จากกรมปศุสัตว์
 อย่างไรก็ตามมีเกษตรกรบางส่วนยังคงขาดความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องในบางประเด็น นอกจากนี้ลักษณะการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
 เชียงใหม่แบบปล่อยหรือแบบกึ่งชังคอกปล่อยและการมีทายาทสืบทอดอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผล
 ต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ ดังกล่าวควรจะมีจุดเน้นในการถ่ายทอดความรู้ในประเด็นที่เกษตรกรบางส่วน
 ยังคงไม่มีความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับการชี้ให้เกษตรกรเข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
 โดยเฉพาะการจัดการด้านอาหารสัตว์และด้านการป้องกันโรค ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะช่วยทำให้เกษตรกรสามารถได้รับผลตอบแทนทาง
 เศรษฐกิจจากการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ได้เร็วขึ้น ตลอดจนลดความสูญเสียที่จะเกิดจากโรคระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นในฟาร์มของ
 ตนเองควบคู่กับการติดตามการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรหลังการเข้าร่วมโครงการอย่างสม่ำเสมอ
2. หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการผลิตและช่วยพัฒนาความเข้มแข็งในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรขึ้นในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้
 เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน และการเชื่อมโยงร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่
 กระบวนการกลุ่มในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต
3. แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมที่มีลักษณะใกล้เคียงกันให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้รับผิดชอบโครงการควรมีการพิจารณา
 ศักยภาพของเกษตรกรก่อนการเข้าร่วมโครงการในด้านต่าง ๆ เช่น การพิจารณาถึงความเหมาะสมของทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็นและ
 ลักษณะวิธีการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ของเกษตรกร ซึ่งจะนำไปสู่การขอรับรองระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม

(GFM) ต่อไป นอกจากนี้ อาจพิจารณาการมีทายาทสืบทอดอาชีพร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการและความยั่งยืนของอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- เจนรงค์ คำมุงคุณ, ดร.ณิ โสภกา และอำนวย เลี้ยวธารากุล. 2558. ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เมื่อเลี้ยงในระบบขังคอกและปล่อยอิสระ. *แก่นเกษตร*. 43(ฉบับพิเศษ 1): 231-236.
- ชไมพร กาญจนกิจสกุล. 2555. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Research Methodology in social Science). พิมพ์ครั้งที่ 1. ตาก: โพรเจ็คท์ไฟฟ์-โฟว์.
- दनัยศักดิ์ เย็นใจ และศิริพงศ์ มาสำราญ. 2563. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ไก่พื้นเมืองจังหวัดระยอง. แหล่งข้อมูล: http://region2.dld.go.th/webnew/images/GM_2562/DOC/2563-04/6304131.pdf. ค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564.
- ธิดา วงษ์กุดเลาะ, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน. 2562. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น. *แก่นเกษตร*. 47(ฉบับพิเศษ 1): 1017-1022.
- เบญจมาศ พันธุ์ดี และนิวัฒน์ มาศวรรณ. 2555. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตหอมแดงตามระบบจัดการคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ. *แก่นเกษตร*. 40(ฉบับพิเศษ 1): 321-326.
- ลำพล ศรีดอนชัย. 2561. การวิเคราะห์ศักยภาพของการผลิตไก่ประดู่หางดำ. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สิน พันธุ์พินิจ. 2554. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. สำนักพิมพ์ วิทยพัฒน์ จำกัด.
- สำนักงานปศุสัตว์เขต 5. 2562. โครงการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เพื่อการค้า. (อัดสำเนา).
- อังคณาภรณ์ พงษ์ด้วง, โปรตปราน ทาเขียว, สัตย์ชัย จตุรสีธา, อภิรักษ์ เพ็ชรมงคล และอำนวย เลี้ยวธารากุล. 2556. คุณภาพการบริโภค กลิ่นและรสชาติของเนื้อไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ไก่ลูกผสมประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 และไก่กระທ. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*. 30(2): 37-46.
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, ศิริพันธ์ โมราถบ และชาติรี ประทุม. 2552. แนวทางสร้างการรับรู้ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ในกลุ่มผู้บริโภค. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ.
- Jaturasitha, S., T. Srikanchai, M. Kreuzer, and M. Wicke. 2008. Differences in Carcass and Meat Characteristics Between Chicken Indigenous to Northern Thailand (Black-Boned and Thai Native) and Imported Extensive Breeds (Bresse and Rhode Island Red). *Poultry Science*. 87(1): 160-169.